

Catalunya: una denúncia per abús sexual cada 8 hores

La violència sexual és un problema estructural que va en augment. L'any passat hi va haver un repunt dels casos de dones que van patir agressions sexuals, i a això s'hi suma una altra dada alarmant: l'increment de les violacions sota submissió química. Les expertes denuncien que la manca de formació en violència masclista per part dels operadors jurídics fa que les agredides sovint siguin qüestionades, jutjades i culpabilitzades. Aquesta setmana passada el judici contra 'La Manada', els cinc homes acusats d'haver violat una dona durant els Sanfermines del 2016, ha evidenciat de nou el masclisme que afronten les agredides en alguns procediments judicials.

Laura Aznar/ @LauraAzLlu

Segons el [Balança de seguretat i activitat policial de la Generalitat](#), publicat pels Mossos d'Esquadra, a Catalunya es denuncia una agressió sexual, amb violència o intimidació, cada 12 hores. L'any 2016 es van denunciar un total de 743 casos i 1.099 més per abusos sexuals, cosa que suposa un increment d'un 44% respecte a l'any anterior i una denúncia cada 8 hores. Més d'un 90% de les persones que pateixen aquesta violència són dones, la majoria són joves i un 22% d'elles són menors d'edat.

Les denúncies són la punta de l'iceberg i només representen una ínfima part de les agressions que viuen les dones en el seu dia a dia. El problema és clar: la normalització de les agressions sexuals. "Quan no hi ha violència, intimidació o penetració, estan molt normalitzades", explica la vicepresidenta de Dones Juristes, Ester García, "no només a la nostra societat, sinó també a la nostra Administració de justícia".

L'Alice Coudene va patir el primer episodi d'assetjament sexual reiterat abans dels 11 anys per part d'uns companys no gaire més grans que ella. Malgrat que en aquell moment no el va identificar com a tal, va voler traslladar el seu malestar a adults responsables del context en què es trobava, i la resposta amb què va topar va ser sempre la mateixa: "Això són coses de nens".

Alice Coudene: "Si des de petita integres que aquestes situacions són normals i que tu ets el problema, després no saps com defensar-te"

"Em deien que era massa sensible, que havia de ser més sociable i tolerant", recorda; "jo sabia que allò estava malament, però no trobava paraules per explicar-ho i ningú em va ajudar a definir-ho". "Si des d'aquella edat integres que aquestes situacions són normals i que tu ets el problema, creixes amb una realitat distorsionada, i això té importància perquè després no saps com defensar-te ni com

identificar situacions perilloses”, continua Coudene. Aquest primer episodi va tenir impacte també en la seva vida adulta. Un dia un home va començar a perseguir-la, a assetjar-la, a increpar-la. Davant del silenci còmplice de la gent que també era al carrer i malgrat les seves múltiples negatives, l’agressor la va forçar a entrar a casa i, un cop allà, la va violar. “Ho vaig viure com des de fora”, explica; “quan em sento en perill, em paralitzo: el meu cos no em permet reaccionar”.

Les agredides, contínuament qüestionades

El que li va passar a l’Alice es coneix, en termes psicològics, per **dissociació**, un mecanisme de defensa per intentar dominar el conflicte, que implica un distanciament de la realitat. És una reacció psicològica força habitual davant de situacions d’extrema violència, però l’Alice va arribar a aquesta explicació anys més tard, després de contactar amb diverses associacions de dones agredides sexualment. Va ser llavors quan ho va denunciar, perquè abans no entenia què li havia passat, i això, diu, “és molt culpabilitzant”. “Hi ha molt poca informació sobre el tema i la gent et qüestiona: ‘per què no has cridat? Per què no has fet res?’. Jo era conscient d’haver-li dit que no mil vegades, però després no sabia com explicar el que m’havia passat”.

L’Alice va ser qüestionada, com ho acostumen a ser les dones que viuen episodis similars. “Les agredides han de suportar moltes preguntes i molts judicis per part del seu entorn social i dins la mateixa policia”, apunta la vicepresidenta de Dones Juristes. Això s’evidencia en el procés d’interposar una denúncia, sobretot des que els Grups d’Atenció a la Víctima dels Mossos d’Esquadra van passar a un segon pla, fet que ha suposat “un endarreriment brutal” en matèria de violència masclista. “Ara hi ha moltes coses que no queden recollides a la denúncia per manca de temps o de sensibilitat”, explica García, “i **la denúncia és una peça transcendental en el procediment, perquè el que no quedi recollit allà serà qüestionat després**”.

“El procediment judicial s’enfoca més en la posada en qüestió de la presumpta víctima que del presumpte agressor”, diu l’antropòloga Cati Canyelles

Malgrat que, segons afirma l’advocada, els Mossos d’Esquadra són un dels col·lectius més ben valorats per part de les dones que han estat víctimes de violència masclista, moltes d’elles també es queixen de la manera com les tracta la policia quan van a denunciar els fets. “Les Unitats d’Investigació necessiten com més detalls millor”, considera Ester García, “però una altra cosa és com es demana la informació o com es tracten les respostes”. En aquest sentit, explica que a les dones se’ls plantegen moltes preguntes que no s’esperen, sobretot si no han rebut un assessorament previ. I el qüestionament va més enllà. “En molts casos, el procediment judicial s’enfoca més en la posada en qüestió de la presumpta víctima que del presumpte agressor”, apunta Cati Canyelles, antropòloga i membre d’Írídia, el Centre per a la Defensa dels Drets Humans.

Diverses dones s’han queixat que els Mossos els preguntin com anaven vestides o si anaven soles pel carrer quan es va produir l’agressió, sense que els expliquin per què poden servir aquestes dades de cara a una investigació. Preguntes per l’estil també són típiques en l’àmbit judicial. “Fan sentir les dones com si fossin responsables de tot, com si ho haguessin provocat”, continua l’antropòloga, “i aquesta idea de provocació està molt lligada al pecat original d’Eva: “Aquella dona que ‘provoca el mal’ o que ‘s’ho ha buscat’”.

Aquest qüestionament fa que moltes de les agredides optin per no denunciar els fets. “Jo tenia por, primer perquè, **quan ho vaig explicar, hi havia gent que em preguntava si estava segura que el que explicava era realment el que havia passat**”, comenta Alice Coudene, “i, després, perquè conec dones que han estat molt qüestionades i culpabilitzades. No va ser el meu cas; a mi em van fer

sentir bé, però és una casualitat”. Malgrat que l'experiència va ser positiva, la seva superior va acomiadar-la de la feina quan va demanar dies per anar a fer efectiva la denúncia. Coudene interpreta aquest gest com “un càstig per haver parlat d'un tema del qual no es pot parlar”, i explica que el seu cas no és únic, perquè coneix altres dones que han topat amb les mateixes represàlies.

“Molts cops, el procés judicial és més traumàtic que la mateixa agressió”, explica l'advocada Ester García

“Molts cops, el procés judicial és més traumàtic que la mateixa agressió, perquè les acaba d'enfonsar”, explica l'advocada Ester García. A les agredides “se les ha de preparar moltíssim” perquè puguin afrontar totes les fases, des de la denúncia, passant per diverses declaracions, la visita al metge i fins al judici. Per fer tot aquest procés, l'assessorament psicològic és tan o més important que el jurídic i, de fet, si l'agredida no està emocionalment preparada, García li recomana que no formalitzi la denúncia fins que ho estigui.

Manca de formació dels operadors jurídics

Per Cati Canyelles, **dins l'imaginari d'alguns operadors jurídics “hi ha la idea de la ‘víctima ideal’**, que és la que es correspondria amb el patró social de conducta que han de tenir les noies”; però, si una víctima no es correspon amb aquest patró, “poden qüestionar la credibilitat del seu testimoni”. La traducció jurídica d'això, sentència, “pot implicar una falta de protecció de la denunciant”.

I si les agredides són qüestionades per policies, juristes i jutges quan són capaces de donar tots els detalls, encara ho són molt més quan tenen un buit i no troben respostes, com acostuma a ser el cas de les que han estat víctimes d'agressions sexuals sota submissió química. Aquesta pràctica consisteix en l'ús de drogues com la benzodiazepina, que els agressors fan servir per anul·lar la voluntat de la víctima i abusar sexualment d'ella. Acostumen a donar-se en ambients d'oci nocturn i les agredides comparteixen el mateix relat: són capaces de recordar-ho tot fins que, en un moment de la nit, hi ha una fosa en negre. Quan es desperten, estan adolorides i acostumen a no recordar res o a tenir només alguns flaixos de la violació.

En aquestes ocasions es fa encara més difícil aconseguir una condemna. Primer, perquè el rastre d'aquestes substàncies a la sang no es detecta o desapareix en poques hores, i segon, perquè “el Codi penal castiga fets, no hipòtesis” i moltes d'aquestes dones són incapaces de recordar l'agressió.

Els mitjans reproduïen mites i atenuants, “com el fet que l'agressor anava begut o s'havia quedat a l'atur”

Les expertes coincideixen en la necessitat que hi hagi una formació integral en matèria de violència masclista per a tots els operadors que treballen directament amb les dones, començant pels que recullen la denúncia i acabant pels que jutgen el cas. I fins i tot més enllà: als mitjans de comunicació. Alice Coudene participa del projecte “Dones valentes”, format per dones agredides sexualment que treballen amb les informacions sobre violències sexuals que apareixen en quatre diaris de Catalunya i adverteixen d'aquelles peces que estan mal redactades o que poden resultar estigmatitzants.

La tasca d'aquestes dones consisteix a denunciar que els mitjans reproduïen certs mites, “com que

les agressions sexuals són molt excepcionals”, i certs atenuants, “com que l’agressor anava begut, s’havia quedat a l’atur o que era esquizofrènic”. “Quan es parla de violència sexual, a vegades es culpabilitza l’agredida, es dona informació irrellevant, es parla de denúncies falses o es destaca el fet que elles no han denunciat l’agressió. **I altres vegades sembla que, si has patit una violació, ja estàs condemnada per a tota la vida, i quasi millor que et suïcidis, perquè no et recuperaràs**”, denuncia Coudene. Per ella, en lloc de donar detalls escabrosos o culpabilitzar les agredides, estaria bé que, per contra, els mitjans optessin “per donar informació d’associacions on poden recórrer les dones si estan desemparades i no saben què fer. Això seria molt més útil”.

Aquest reportatge és un avançament de la [revista 'Feminisme\(s\)'](#), que es presentarà el dilluns 27 de novembre a les 19 h a l’Espai Francesca Bonnemaison.